Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Institutt for matematiske fag

Bokmål

Faglig kontakt under eksamen: Professor Jarle Tufto
Telefon: 99705519

Statistisk modellering for biologer og bioteknologer, ST2304

11. august, 2012
Kl. 9–13
Sensur: 3 uker etter eksamen

Tillatte hjelpemidler: Et håndskrevet gult A4 ark, kalkulator, "Tabeller og formler i statistikk" (Tapir forlag), K. Rottmann: Matematisk formelsamling.

Hjelpesider for noen R funksjoner det kan hende du får bruk for følger på side 5.

Oppgave 1 Anta at vi trekker et tilfeldig utvalg på 20 invidid uten tilbakelegging fra en populasjon bestående av totalt 100 indvidid. Det er 60 hunner og 40 hanner i populasjonen. La den stokastiske variabelen X betegne antall hanner i utvalget.

a) Hvilken fordeling har X og hvilke verdier har parameterne i fordelingen? Skriv et R-uttrykk som simulerer én realisasjon av X.

b) Skriv et R-uttrykk som beregner sannsynligheten for at det er nøyaktig 12 hanner i utvalget.

c) Skriv et R-uttrykk som beregner sannsynligheten for at det er flere hanner enn hunner i utvalget.

d) Skriv et R-uttrykk som beregner en verdi x slik at $P(X \leq x) = 1/2$. Hva kalles størrelsen x når den er definert som her?

Oppgave 2 Hos mange pattedyr, blant annet hos hjort, er det mer kostbart å oppfostre hannlige avkom. Dette kan medføre at kjønnet til avkom kan avhenge av kondisjon til moren.

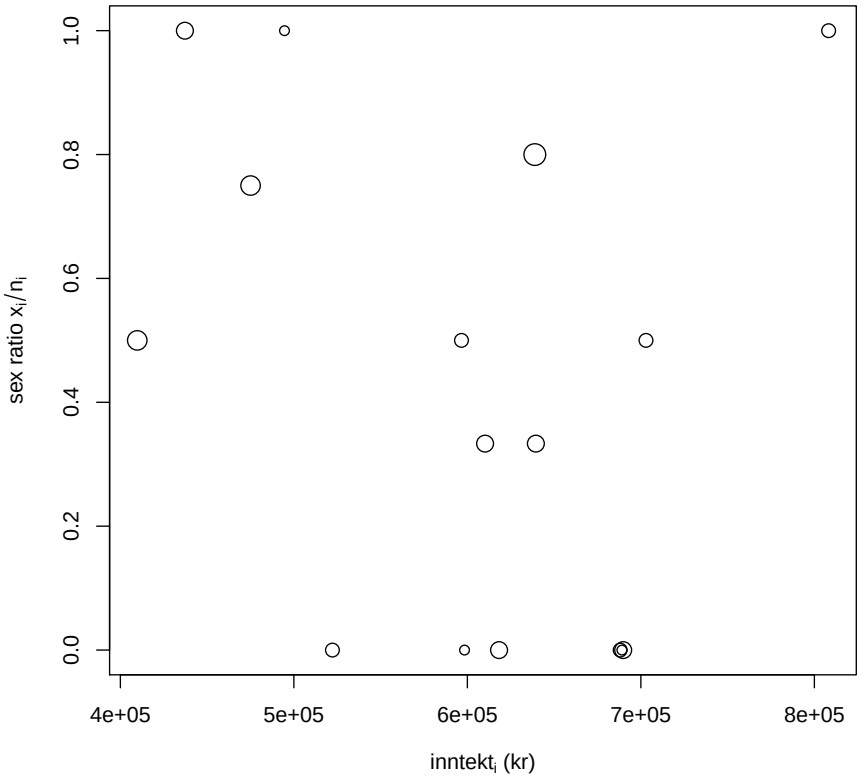

Figur 1: Inntekt versus kjønnsrate i ulike familier

Vi ønsker å undersøke om noe av det samme er tilfelle hos menneske ved å se på om kjønnsraten p_i (sannsynlighet for gutt) avhenger av inntekt i ulike familier $i = 1, 2, ..., N$.

Vi observerer dataene gjengitt i fig. 1 hvor x_i er antall gutter i hver familie og n_i er totalt antall avkom. Arealet av hver sirkel er valgt proposjonal med n_i. Vi tilpasser så en generalisert lineær modell på følgende måte.

```
> data.frame(n,x,inntekt)
   n x  inntekt
1  1 0 689059.3
2  1 0 598366.6
3  1 1 494596.1
4  2 0 688080.4
5  2 0 522227.6
```

```
6  2 2 808220.4
7  3 0 618272.8
8  3 1 610209.0
9  3 3 437193.1
10 3 0 689810.7
11 3 1 639486.0
12 4 2 409728.7
13 4 3 475050.0
14 5 4 638889.7
15 2 1 702950.6
16 2 1 596607.6
> mod <- glm(cbind(x,n-x) ~ inntekt,fam=binomial)
> summary(mod)

Call:
glm(formula = cbind(x, n - x) ~ inntekt, family = binomial)

Deviance Residuals:
    Min       1Q   Median       3Q      Max
-1.8538  -1.1679  -0.3434   0.8548   2.2534

Coefficients:
             Estimate Std. Error z value Pr(>|z|)
(Intercept)  1.963e+00  1.801e+00   1.090    0.276
inntekt     -3.592e-06  3.022e-06  -1.188    0.235

(Dispersion parameter for binomial family taken to be 1)

    Null deviance: 28.387  on 15  degrees of freedom
Residual deviance: 26.921  on 14  degrees of freedom
AIC: 42.41

Number of Fisher Scoring iterations: 3
```

a) Skriv opp modellen vi har tilpasset i matematisk notasjon. Forklar hvorfor modellantakelsene er fornuftige.

b) Skriv opp nullhypotesen og alternativ hypotese som vi har fått utført en test av i linjen som begynner med `inntekt` i utskriften fra `summary( )` ovenfor. Uttrykk hypotesene ved parameterne du har definert i forrige punkt. Forklar også hva hypotesene innebærer med ord. Hva er testens konklusjon?

c) Hva blir estimatet av sannsynligheten for gutt i en familie med inntekt lik 600000 kr?

d) Test om det er overdispersjon i dataene. Diskuter ulike mekansismer som kan tenkes å generere overdispersjon i dette konkrete tilfelle.

Oppgave 3 Anta at vi trekke et tilfeldig utvalg på 100 individ fra en tilnærmet uendelig stor populasjon. Vi ønsker å undersøke om populasjonen er i Hardy-Weinberg-likevekt.

a) Om vi lar de stokastiske variablene X_1, X_2, X_3 beregne de observerte antallene av hver genotype i utvalget, hvilken fordeling har X_1, X_2, X_3?

I utvalget observerer vi 10 individ av genotype AA, 65 av genotype Aa og 25 av genotype aa.

b) Hva blir estimat av frekvensen av genvarianten (allelet) A? Hva blir estimat av de tre genotypefrekvensen i hele populasjonen om vi forutsetter at populasjonen er i Hardy-Weinberg likevekt?

c) Utfør en test av om populasjonen er i Hardy-Weinberg likevekt. Hvor mange frihetsgrader har testobservatoren (må begrunnes).

```
Hypergeometric              package:stats              R Documentation

The Hypergeometric Distribution

Description:

     Density, distribution function, quantile function and random
     generation for the hypergeometric distribution.

Usage:

     dhyper(x, m, n, k, log = FALSE)
     phyper(q, m, n, k, lower.tail = TRUE, log.p = FALSE)
     qhyper(p, m, n, k, lower.tail = TRUE, log.p = FALSE)
     rhyper(nn, m, n, k)

Arguments:

    x, q: vector of quantiles representing the number of white balls
          drawn without replacement from an urn which contains both
          black and white balls.

       m: the number of white balls in the urn.

       n: the number of black balls in the urn.

       k: the number of balls drawn from the urn.

       p: probability, it must be between 0 and 1.

      nn: number of observations. If 'length(nn) > 1', the length is
          taken to be the number required.

log, log.p: logical; if TRUE, probabilities p are given as log(p).

lower.tail: logical; if TRUE (default), probabilities are P[X <= x],
          otherwise, P[X > x].

Details:

     The hypergeometric distribution is used for sampling _without_
     replacement.  The density of this distribution with parameters
     'm', 'n' and 'k' (named Np, N-Np, and n, respectively in the
     reference below) is given by

          p(x) =      choose(m, x) choose(n, k-x) / choose(m+n, k)

     for x = 0, ..., k.

     The quantile is defined as the smallest value x such that F(x) >=
     p, where F is the distribution function.

Value:

     'dhyper' gives the density, 'phyper' gives the distribution
     function, 'qhyper' gives the quantile function, and 'rhyper'
     generates random deviates.

     Invalid arguments will result in return value 'NaN', with a
     warning.

Source:

     'dhyper' computes via binomial probabilities, using code
     contributed by Catherine Loader (see 'dbinom').

     'phyper' is based on calculating 'dhyper' and
     'phyper(...)/dhyper(...)' (as a summation), based on ideas of Ian
     Smith and Morten Welinder.

     'qhyper' is based on inversion.

     'rhyper' is based on a corrected version of

     Kachitvichyanukul, V. and Schmeiser, B. (1985).  Computer
     generation of hypergeometric random variates.  _Journal of
     Statistical Computation and Simulation_, *22*, 127-145.

References:

     Johnson, N. L., Kotz, S., and Kemp, A. W. (1992) _Univariate
     Discrete Distributions_, Second Edition. New York: Wiley.

See Also:

     Distributions for other standard distributions.

Examples:

     m <- 10; n <- 7; k <- 8
     x <- 0:(k+1)
     rbind(phyper(x, m, n, k), dhyper(x, m, n, k))
     all(phyper(x, m, n, k) == cumsum(dhyper(x, m, n, k)))# FALSE
     ## but error is very small:
     signif(phyper(x, m, n, k) - cumsum(dhyper(x, m, n, k)), digits=3)
```